

Uitgave 2023-6 • periode 29 oktober - 17 december 2023

Evangelisch-Lutherse Gemeente Zuid-Nederland

LUTHERROOS

Kerkblad van de Evangelisch-Lutherse gemeente Zuid-Nederland

Noord-Brabant - Limburg - Nijmegen

Met informatie over de kernen Bergen op Zoom, Eindhoven, Heusden, Nijmegen en Zuid-Limburg

Bij de Voorplaat

Midden in de Walburgiskerk in Zutphen hangt een enorme kaarsenkroon. De gotische kroon is rond 1395 vervaardigd en is één van de zes Jeruzalemluchters die nog in Europa te vinden zijn. Zij symboliseren het hemelse Jerusalem, het “reisdoel” van de middeleeuwse gelovigen. Annemarie van Diepen is er een kijkje gaan nemen. Zie pagina 14

Van de Redactie

Beste lezer,

We zijn weer aan een nieuw seizoen begonnen en dat is ook te merken aan de vele kopij die deze dagen binnenstroomt.

Veel activiteiten starten weer en de reeds gedane zaken worden weer als “terugblik” rijkelijk weergegeven. Mooi dat er zoveel informatie met elkaar is te delen.

Voor de redactie is het af en toe al wel lastig om die vele informatie in ons, toch niet zo kleine blad onder te brengen.

We blijven passen en meten om uiteindelijk weer een fijn en leesbaar blad, met kleurenfoto's, te kunnen rondsturen naar ruim vijfhonderd adressen (jaja).

Wanneer ik dit schrijf zijn we nog in de “invoeg, passen en meten-fase” maar het is nog steeds gelukt en we hebben er nu ook weer een mooi kerkblad van gemaakt om u van alle noodzakelijke informatie te voorzien. Het is dit keer een extra dikke Lutherroos geworden.

Veel leesplezier weer. In de volgende editie gaan we al meteen naar het kerstfeest toe.

*Namens de redactie:
Dick Eekel*

Colofon

De Lutherroos is een uitgave van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Zuid-Nederland en verschijnt zeven maal per jaar en wordt toegezonden aan (doop)leden van de gemeente en aan belangstellende relaties.

Overname van artikelen en/of foto's is toegestaan mits met vermelding van "Lutherroos" en het editie-nummer.

Redactie Lutherroos:

Dick Eekel (hoofdredacteur en redactie Eindhoven)
Susanne Freytag (predikant)
Coby van Dam-Bouwens (redactie Nijmegen)
Gerda Boon (redactie Zuid-Limburg)
Martin de Groot (eindredacteur, lay-out en productie)

Redactieadres:

p/a Vennekerhei 39, 5508 WB Veldhoven
redactie@lutherszuidnederland.nl

Adrescorrectie en/of klachten over toezending:

Tom Tempelaar, Amerlaan 2, 5626 BP Eindhoven
secretariaat@lutherszuidnederland.nl

Oplage: 600 exemplaren

Kopij aanleveren voor de volgende editie:

vóór 20 november 2023.

Die editie geldt voor de periode van 17 december tot 11 februari 2024.

Wilt u ook de Lutherroos ontvangen?

U kunt altijd contact opnemen met de predikant.

U kunt vriend of lid worden van de Evangelisch-Lutherse Gemeente. Hiervoor kunt u contact opnemen met de secretaris. Vrienden en leden ontvangen automatisch de Lutherroos.

Daarnaast kan iedereen die geïnteresseerd is aangeven de Lutherroos te willen ontvangen.

Wilt u dan uw naam, adres en geboortedatum opsturen naar: secretariaat@lutherszuidnederland.nl

Er zijn geen abonnementskosten, maar een bijdrage aan de kosten van het blad in de vorm van een gift is van harte welkom. Ontvangt u de Lutherroos op papier en wilt u het blad ook of alleen maar digitaal ontvangen geef dit dan via een e-mail met uw naam en uw e-mailadres door aan: redactie@lutherszuidnederland.nl.

Wilt u bijdragen aan de kosten van het kerkblad:

NL43 RABO 0373 7412 51

Evangelisch-Lutherse Gemeente Zuid-Nederland
vermeld: Gift kosten Lutherroos

Inhoudsopgave

Van de redactie.....	2
Bij de voorplaat.....	2
Wilt u ook de Lutherroos ontvangen?.....	3
Colofon.....	3

Meditatie.....	4
In Memoriam.....	5
Afscheid prof.dr. Markus Matthias PThU.....	6
Brood delen - Luchthavenpastoraat.....	9
Luthers Dagboek 2023-2024.....	9
Liederen van Luther.....	10
Buitendag Luthers Zuid-Nederland.....	12
Nederlands Lutherse Vrouwen Bond.....	14
Doop Sven van Hoorne.....	15
Duitse Adventsbijeenkomsten.....	15
Van de kerkrentmeesters.....	16
Verjaardagen in Zuid-Nederland.....	17

Kern Bergen op Zoom.....	18
- Vluchtelingen.....	18

Kern Eindhoven.....	19
- Adventsochtend.....	19
- Lutherse Evensong in de Cathrien.....	20
- Berichten uit Armenië.....	20
- Vanaf 2024 één dienst per zondag.....	20
- Bijbelgespreksavond.....	21
- Kern-uitje.....	21
- De Kerstherberg.....	22
- Collectes.....	22
- Filmkring.....	23

Kern Heusden.....	23
- Hakuna Matata.....	23

Kern Nijmegen.....	24
- Gedenkdag der kerkhervorming.....	24
- Terugblik en Vooruitblik.....	25
- Collectes.....	26
- Uit de Kern Nijmegen.....	26
- Dertig jaar Perplex / De verwondering... 27	

Kern Zuid-Limburg.....	28
- Uit de kerncommissie.....	28
- Burendag Lutherse kerk Heerlen.....	29
- Johannes Kupfernagel.....	30
- Collectes.....	32

Contactadressen.....	33
----------------------	----

Vieringen.....	34
- Kerkdiensten Eindhoven.....	34
- Kerkdiensten Heusden.....	34
- Kerkdiensten Nijmegen.....	35
- Kerkdiensten Zuid-Limburg.....	35
- Kerkdienst Bergen op Zoom.....	35

Meditatie:

Gelukwensen met de gedenkdag van de hervorming

s de hervorming iets waar we als protestanten, als lutheranen trots op kunnen zijn, een dag die we jaarlijks met vreugde vieren?

Het is niet de tijd om als kerk te jubelen. Maar was dat in de tijd van Luther anders?

In één van zijn liederen dicht Luther:

*Ach God, zie uit uw hemel neer
en schenk ons uw erbarmen.*

*Uw heiligen zien wij zelden meer,
verlaten zijn wij, armen.*

*Geen mens meer leeft uw ware woord
en echt geloof is uitgedoofd
bij alle mensen kinderen.*

Was de kerk in de tijd van de reformatie gelukkig? De gelovigen die deze nieuwe richting in het geloof aangingen, hadden ook hun twijfels en onzekerheden. Polarisatie was er in die tijd ook op vele plaatsen; intern tussen de hervormers en naar buiten.

Wanneer je nieuwe wegen gaat dan levert dat ook spanning op van binnen. Angst, wantrouwen en jaloezie kunnen dan opbloeien. De ander wordt gemakkelijk traagheid verweten of eigen belang enz. En in onze tijd dan? De kerken voelen zich zwak, problemen overal.

Eén van de lezingen voor hervormingsdag zijn de zaligsprekingen van Jezus (Matteüs 5:1-11). Dat zijn troostende en bemoedigende

de woorden. Deze woorden eisen en verlangen niets. De situatie zelf, de armoede, de rouw is de basis voor de zaligsprekingen. Het zijn troostende woorden in het hier en nu. Gelukkig zijn die zich in het hier en nu ongelukkig voelen. Wat Jezus hiermee duidelijk wil maken is dat niet het leven, niet de situatie waarin we verkeren beslissend is of we gelukkig of ongelukkig zijn.

Jezus' gelukwensen klinken ook voor de kerk zoals die nu is in deze tijd. Gelukkig de arme, verdrietige kerk zonder invloed. Gelukkig de kerk die er voor anderen is, gelukkig de kerk die oog heeft voor het lijden van anderen en het niet wegdrukt. Gelukkig de vreedzame kerk zonder plan en strategie, die belachelijk wordt gemaakt en niet serieus wordt genomen. Gelukkig de kerk die de hoop levend houdt dat het anders kan.

Zo is de reformatie begonnen met iemand die tegen de kerk van macht en bezit in geloofde dat bij God andere maatstaven gelden. Gods Woord is er voor de vanuit hoop gedragen ongelukkigen. De kerk is gelukkig wanneer ze gedragen door de gelukwensen van

God weet dat de kerk de wereld zal blijven hervormen en daarmee zichzelf ook.

Een gelukkige en gezegende gedenkdag van de hervorming gewenst voor allen die hoopvol verlangen naar een wereld volgens Gods maatstaven.

ds. Susanne Freytag

In Memoriam

Gerhard Joubert

Op 1 september is Gerhard Joubert overleden in Hannover. Hij was 86 jaar. Samen met Barbara waren zij 30 jaar lid van onze gemeente.

Ze waren trouwe kerkgangers. Gerhard is geboren in Zuid-Afrika, waar hij opgroeide en waar hij Barbara tegenkwam en met haar trouwde. Ze kregen drie kinderen: Adriaan, Anja en Marc.

In 1984 kwam het gezin naar Nederland. Door zijn werk aan de universiteit bereisde hij, vaak samen met Barbara, de wereld.

Toen zij 10 jaar geleden naar Hannover verhuisden, hebben ze mij gevraagd hun afscheidsdienst te begeleiden mocht een van hen komen te overlijden. Zo is het ook gegaan.

16 september hebben we Gerhard's urn bij een boom begraven op een natuurbegraafplaats even buiten Hannover.

Barbara, de kinderen, kleinkinderen en enkele vrienden waren daarbij aanwezig. Het was een mooi en ontroerend moment.

ds. Bernadette van Litsenburg

In Memoriam

Renera Stahmer-Smit

**Waar je ook bent,
ik zal het niet weten,
niet in de tijd en afstand te meten.
Ik heb je bij me, diep in mij,
daarom ben je zo dichtbij.**

Valkenswaard, 22 augustus 1945
Tilburg, 4 augustus 2023

Renera groeide op in een groot gezin. Als een van de oudsten moest ze thuis ook meehelpen. Op vakantie bij familie in Hamburg ontmoette zij Bernd haar man. Hij nam zelfs ontslag om haar in Nederland weer te kunnen ontmoeten.

De eerste tijd van hun huwelijk leefden zij in Hamburg. Maar Renera kreeg gaandeweg heimwee naar Nederland. Zo verhuisden ze samen naar Nederland.

Renera was een lieve en zorgzame vrouw. Ze was niet groot van gestalte, maar ze stond haar mannetje wel. Ze kon heel di-

rect en duidelijk zijn. Je wist bij haar, waar je aan toe was. Ze was van niemand bang en kwam voor haar kinderen op als dat nodig was. Jarenlang heeft ze met Bernd op vlooiemarkten gestaan. Het handelen zat in haar bloed.

Ze stond positief in het leven en trad de mensen die op haar pad kwamen met open vizier tegemoet. Ze kende geen vooroordelen. Ze had bovendien oog voor mensen, en ook dieren, die hulp nodig hadden.

Samen met Bernd is ze gelukkig geweest. Ze hebben meer dan zesenvijftig jaar lief en leed gedeeld. We bidden dat Bernd en zijn familie troost mogen ervaren nu ze haar moeten missen.

ds. Susanne Freytag

Afscheid prof. dr. Markus Matthias als hoogleraar Lutherana.

et was een grote happening waar bij een flinke delegatie uit Nijmegen aanwezig was. De dag begon met een symposium waar twee professoren, prof. dr. Rinse Reeling Brouwer, prof. dr. Wolfgang Breul uit Mainz en de president van de Evangelisch-Lutherse Synode dr. Andreas Wöhle een voordracht hielden en daarna met elkaar in gesprek gingen over het thema 'Het geheim van het geloof (das Geheimnis des Glaubens)'.

Na deze sprekers reageert prof. dr. Matthias, waarna een plenaire discussie volgt onder leiding van emeritus PThU-hoogleraar Kerkgeschiedenis prof. dr. Hans-Martin Kirn (Stuttgart).

Markus Matthias: *In het geloof en in de theologie (die over het geloof gaat) rekenen wij met een dimensie van ons leven die voor ons onmisbaar is, maar moeilijk te begrijpen of te communiceren valt. Om dat "geheim van het geloof" als zodanig te kunnen bewaren, moeten wij twee valkuilen vermijden: Wij kunnen niet elk subjectief gevoel als uitgangspunt van ons nadenken gebruiken, omdat er ook heel oppervlakkige gevoelens bestaan zonder enig betekenis zoals er in de esthetiek naast kunst ook kitsch bestaat. Godsdienst vraagt daarom om een opleiding die de mensen in staat stelt om hun leven op een redelijke manier te reflecteren.*

Evenzo zijn ook in de theologie als wetenschap niet alle betogen even acceptabel. Hoewel we "de" waarheid niet kunnen vaststellen, zijn er sommige antwoorden die de waarheid meer naderen dan andere. Aan de andere kant kunnen wij de godsdienstige vragen ook niet slechts op rationele manier beantwoorden. In die zin lijkt theologie eerder op de esthetiek die een kunstwerk en de daarbij opkomende belevin-

gen of gevoelens wel op verschillende manieren kan verklaren zonder echter het geheim ervan uiteindelijk te kunnen begrijpen.

Toen kwam de grote afscheidsrede van Markus in het grote auditorium van de universiteit. De zaal zat vol. Een lange rij van professoren van de universiteit in zwarte toga's en baret op het hoofd kwamen plechtig de zaal binnen.

Na de introductie van de rector magnificus hield Markus zijn afscheidsrede met als titel **'Op weg naar een theorie van vergeving'** met als ondertitel **'Een nieuw perspectief op Luther'**.

Uitgangspunt van zijn overwegingen was het verschil tussen rechtvaardiging en vergeving.

Markus Matthias legt in het kort uit waar het hem in zijn rede om ging: *Rechtvaardiging is zowel in de maatschappij als in de Westerse theologie een "forensisch" (gerechtelijk) gebeurtenis. Het komt erop neer dat de balans van rechtvaardigheid hersteld moet worden die eerder door een misdaad of zonde in een onevenwichtigheid terecht is gekomen. De wereldlijke en de geestelijk-kerkelijke rechtsorde wordt door een misdaad of zonde verstoord en*

moet dus of door een schadevergoeding of door een verzoenende straf (boete) worden hersteld.

Uiteindelijk leeft dat soort rechtssysteem van de idee dat het rechtssysteem of de gedachte van rechtvaardigheid geen menselijke, willekeurige zetting is, maar de macht van mensen ontnomen is. Voor het eerst zien wij dit idee van rechtvaardigheid terug in de godsdienst van het Oude Israël (Oude Testament), waarin het navolgen van de goddelijke rechtsorde (grosso modo) de voorwaarde is voor het behoud en de zegen van het volk. De christelijke (westerse) Kerk heeft dit denken grotendeels overgenomen. Bijzonder is alleen dat nu Christus “zomaar” voor alle misdaden of zonden lijkt betaald te hebben en de christenen erop merken te kunnen vertrouwen dat ze gerechtvaardigd zijn alléén uit genade en alleen door Christus en alleen door het geloof.

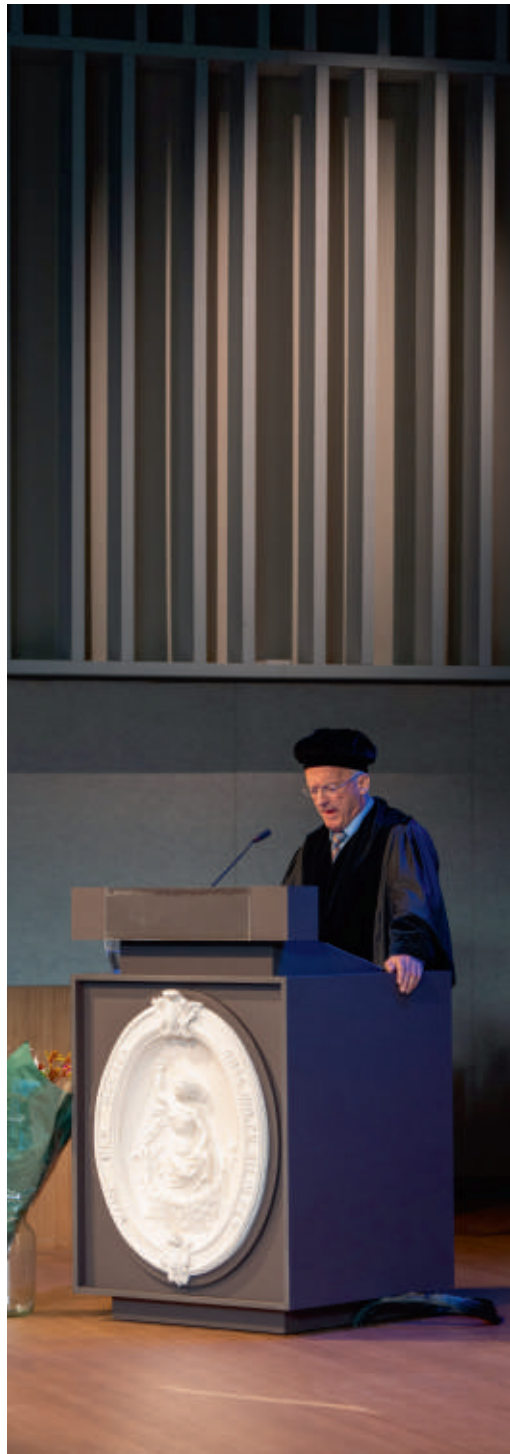
Als wij echter over vergeving spreken dan beseffen wij dat wij over heel iets anders spreken. Wie echt om vergeving vraagt die beseft dat hij iemand als persoon zwaar gekwetst of de persoonlijke integriteit van iemand heeft geschonden. En hij beseft dat hij de onstane schuld niet door een schadevergoeding of iets dergelijks kan oplossen. De daardoor verstoorte relatie kan alleen (als überhaupt) door vergeving hersteld worden.

In zijn betoog liet Markus zien waaruit het wezen van vergeving bestaat en hoe moeilijk het is zowel om van harte te vergeven als ook erop te kunnen vertrouwen als ons vergeving wordt beloofd.

Voortbouwend op zijn historisch Luther-onderzoek stelde Markus dat Luther overtuigd was dat het in het Evangelie niet (alleen) over de vraag gaat of wij onrecht doen en de rechtsorde breken.

Markus Matthias: Wij moeten eerder beseffen dat wij door ons gedrag God persoonlijk (en elkaar) kwetsen. Wij zijn immers zijn schepselen en hebben de roeping om als vrije mensen voor het goede op te komen. Feitelijk blijven wij echter dagelijks hierin in gebreke.

vervolg op pagina 8

*foto Wouter Muskee Photography
Lutherroos uitgave 2023-6*

foto Wouter Muskee Photography

Om in vrede te kunnen leven, zouden wij moeten weten of God ons eigenlijk zou kunnen en willen vergeven. Dat zou echter vooronderstellen dat wij ons bewust worden hoe weinig wij voldoen aan onze roeping en bestemming omdat wij zonder echt vertrouwen in God leven. De van Luther prominent in het centrum gestelde (herstelde) christelijke vrijheid van een christenmens berust op de door vergeving mogelijk gemaakte wisselwerking van vertrouwen en inzicht in de eigen schuld tegenover God. Hoe meer ik in vergeving geloof hoe eerlijker kan ik mezelf aankijken. En hoe meer ik mijn eigen donkere kanten herken hoe meer zou ik God om vergeving vragen. Als beiden plaatsvindt, zal ik echt vrij (van mijn verleden) worden.

De komende jaren gaat Markus verder uitwerken dat Luthers hele theologie bestaat uit deze nieuwe oriëntatie op Gods vergevend en niet rechtvaardigend handelen. Eerst als puur theologisch-historische bevinding. Die is naar Markus' mening belangrijk genoeg want daarmee komt de prestatie van Luther in een nieuw licht te staan. Hier ontstaat echt een nieuwe theologie die verder gaat dan de Westerse traditie tot dan toe.

Helemaal aan het einde van zijn rede sprak Markus:

Speciale dank gaat uit naar de leden van mijn eigen kerkgemeente in Nijmegen voor de

samenwerking met mij in de afgelopen jaren. Tegen veel weerstand in zijn we er in geslaagd om het leven van onze kerkgemeenschap en het kerkgebouw te behouden om ze ooit door te geven aan een nieuwe generatie. Dat is mij bijzonder waardevol.

Soli Deo gloria en omnibus vobis!

Ik heb gezegd!

Bij de receptie die daarop volgde stond een lange rij genodigden die Markus overladen met bloemen, geschenken, felicitaties en lofprijzingen. Uiteraard was de hele kerncommissie uit Nijmegen deze dag aanwezig om ook eens de andere kant van Markus te kunnen meemaken. Tijdens het diner later in het fraaie Luthermuseum is flink nagepraat en waren er meerdere redenaars om Markus toe te spreken. Daar zat naast het ophalen van herinneringen ook veel humor in en hebben we tot slot met de hele zaal een paar liederen gezongen.

Het was een memorabele dag.

Martin de Groot

Evangelisch-Luthers Dagboek 2023-2024

Binnenkort verschijnt het nieuwe Evangelisch-Luthers Dagboek 2023-2024. Dit boek begint met de eerste advent en biedt voor elke dag een Bijbellesing aan met daarbij een korte uitleg, gedicht, lied of gebed. Daarnaast vindt u daarin de liturgische gegevens voor alle zon- en feestdagen door het jaar, de Bijbellesingen volgens het Luthers rooster, het gemeenschappelijk rooster, het zondagslied en de liturgische kleur van de betreffende zon- en feestdag.

Hieraan werken vele lutherse predikanten en andere auteurs mee om dit elk jaar weer samen te stellen. Dit boek kan een dagelijkse begeleider worden voor het lezen van de Bijbel en voor uw geloof.

Een boek dat zeer de moeite waard is! De prijs van het dagboek is vastgesteld op € 20,00 (exclusief verzendkosten).

De verspreiding is in handen van de Stichting Lutherse Uitgeverij en Boekhandel (SLUB) en is naar verwachting begin december beschikbaar.

U kunt het dagboek rechtstreeks bestellen bij G. van den Heuvel via het emailadres els@protestantsekerk.nl

Of per post

PKN ELS

tav mw G. van den Heuvel,

Postbus 8504

3503 RM Utrecht.

Graag uw adres vermelden.

U ontvangt de bestelling samen met een factuur van € 20,00 plus de verzendkosten.

U kunt het Evangelisch-Luthers dagboek tot 12 november ook via uw kern bestellen. Dan bespaart u de verzendkosten! In alle locaties ligt er een lijst om in te tekenen.

U kunt ook contact op nemen met de contactpersoon van uw kern om uw bestelling door te geven.

Eindhoven: Tom Tempelaar

secretariaat@lutherszuidnederland.nl

Heusden: Hanny de Kruijf

hannydk@planet.nl

Nijmegen: Lilo Dankbaar

lilo.dankbaar@gmail.com

Zuid-Limburg: Gerda Boon

gerda.boon@hotmail.com

Luchthavenpastoraat

Konvooi

Op het terras stond een man naar de vliegtuigen te kijken. Er landde een militair vliegtuig. We raakten aan de praat, over het feit dat er niet alleen een civiele maar ook een militaire afdeling op Eindhoven Airport is.

Hij wist het één en ander af van militaire vliegtuigen en vertelde over de verschillende types. Toen zei hij dat hij kortgeleden een konvooi van drie militaire vliegtuigen had zien landen. President Zelensky was aangekomen in Nederland.

Maar vanwege de veiligheid werd dus niet bekend gemaakt in welk van de drie vliegtuigen hij zat.

De aankomst op Eindhoven Airport had een extra betekenis, omdat in de zomer van 2014, de vliegtuigen met de slachtoffers van de MH17 ramp ook hier geland waren. Zo dicht bij de actualiteit kan je zijn.

ds. Mirjam van Nie

'Nun freut euch, lieben Christen g'mein'

Dit lied is geschreven in 1523. In hetzelfde jaar als Luther zijn eerste lied over de Antwerpse martelaren heeft geschreven. Het is waarschijnlijk het tweede lied dat Luther schreef. Dit lied 'Nun freut euch, lieben Christen g'mein' is het lied over de rechtvaardiging.

Dit lied werd door de vertaler Ad den Besten omschreven als een lied dat Luthers' geloofsleer in een notendop bevat. Dat is misschien wat kort door de bocht, maar dit lied is een goed voorbeeld hoe mensen zich via het zingen van liederen de opvattingen van de reformatie eigen maakten.

In het 'gezangboek der Evangelisch-Lutherse Kerk' uit 1955 stond dit lied 'Verheugt u, Christ'nen, thans te zaâm' en in een voor deze uitgave nieuw gemaakte vertaling als nummer 175. Het was het eerste lied onder het kopje 'geloof en leven'. Dit lied is vervolgens door de lutheranen ingebracht en als gezang 402 opgenomen in het 'liedboek voor de kerken' uit 1973 met een gezamenlijke vertaling van Ad den Besten en Jan Wit 'Verheugt u, christenen, tesaam!'

Persoonlijk vind ik het jammer dat dit lied niet opgenomen is in ons huidige liedboek uit 2013. Voor het boekje met 'Alle liederen van Luther' dat in 2018 verscheen is er op verzoek van de commissie voor liturgie en kerkmuziek van de lutherse synode een

nieuwe vertaling gemaakt door Andries Goovaert.

Het lied begint in het meervoud 'Kom lieve christenen wees blij en laat ons vrolijk springen. Door God zijn wij getroost, die wij naar hartelust bezingen'.

Het lied begint vrolijk en dat dansende horen we ook terug in de melodie. Die vrolijkheid is gebaseerd op de vrijheid die God ons mensen schenkt.

Maar die vrolijkheid was er eerst nog niet. In de volgende twee coupletten wordt er vanuit het 'ik' gesproken: 'De duivel had mij in zijn macht, ik was geheel verloren, gekweld door zonden, dag en nacht, / waarin ik ben geboren. Steeds dieper zonk ik in het kwaad, tot enig goed

niet meer in staat, een speelbal van de zonde'.

Sommige uitleggers denken dat Luther hier in zijn eigen ervaring heeft beschreven. Maar Luther vertelt hier in wezen wat ieder mens ervaart die op eigen kracht wil vertrouwen: 'Mijn goede werken, eigen kracht, dat alles ging te gronde. De vrije wil staat op, veracht / de goddelijke orde. Wanhopig, was ik en in nood, mij bleef niets anders dan de dood en dan ter helle varen.'

Hierin klinkt de diepe ervaring door dat de mens zichzelf niet kan redden, zichzelf geen houvast kan geven, zijn eigen bestaan niet kan rechtvaardigen.

1. Nun freut euch, lieben Christen g'-
mein,
und lasst uns fröhlich springen,
dass wir getrost und all in ein
mit Lust und Liebe singen,
was Gott an uns gewendet hat
und seine süße Wundertat;
gar teu'r hat er's erworben.
2. Dem Teufel ich gefangen lag,
im Tod war ich verloren,
mein Sünd mich quälte Nacht und Tag,
darin ich war geboren.
Ich fiel auch immer tiefer drein,
es war kein Guts am Leben mein,
die Sünd hatt' mich besessen.
3. Mein guten Werk, die galten nicht,
es war mit ihn' verdorben;
der frei Will hasste Gotts Gericht,
er war zum Gutn erstorben;
die Angst mich zu verzweifeln trieb,
dass nichts denn Sterben bei mir blieb,
zur Höllen musst ich sinken.
4. Da jammert Gott in Ewigkeit
mein Elend übermaßen;
er dacht an sein Barmherzigkeit,
er wollt mir helfen lassen;
er wandt zu mir das Vaterherz,
es war bei ihm fürwahr kein Scherz,
er ließ's sein Bestes kosten.
5. Er sprach zu seinem lieben Sohn:
„Die Zeit ist hier zu erbarmen;
fah' hin, meins Herzens werthe Kron,
und sei das Heil dem Armen
und hilf ihm aus der Sünden Not,
erwürg für ihn den bitteren Tod
und lass ihn mit dir leben.“
6. Der Sohn dem Vater g'horsam ward,
er kam zu mir auf Erden
von einer Jungfrau rein und zart;
er sollt mein Bruder werden.
Gar heimlich führt er sein Gewalt,
er ging in meiner armen G'stalt,
den Teufel wollt er fangen.
7. Er sprach zu mir: „Halt dich an mich,
es soll dir jetzt gelingen;
ich geb mich selber ganz für dich,
da will ich für dich ringen;
denn ich bin dein und du bist mein,
und wo ich bleib, da sollst du sein,
uns soll der Feind nicht scheiden.“
8. Vergießen wird er mir mein Blut,
dazu mein Leben rauben;
das leid ich alles dir zugut,
das halt mit festem Glauben.
Den Tod verschlingt das Leben mein,
mein Unschuld trägt die Sünde dein,
da bist du selig worden.
9. Gen Himmel zu dem Vater mein
fah' ich von diesem Leben;
da will ich sein der Meister dein,
den Geist will ich dir geben,
der dich in Trübnis trösten soll
und lehren mich erkennen wohl
und in der Wahrheit leiten.
10. Was ich getan hab und gelehrt,
das sollst du tun und lehren,
damit das Reich Gotts werd gemehrt
zu Lob und seinen Ehren;
und hüt dich vor der Menschen Satz,
davon verdirbt der edle Schatz:
das lass ich dir zur Letze.“

De volgende coupletten vertellen wat er dan bij God gebeurt. God trekt zich het lot van de mens aan. En vraagt zijn Zoon om van de koningstroon te komen en af te dalen. Zo werd hij mens onder de mensen. De redding komt voor ons mensen door ons aan Christus vast te houden. Christus zegt: *'Voor jou strijd ik, ik maak je vrij, ik zal je verder dragen. / Ik ben in jou en jij in mij en waar ik ga, daar ga ook jij'*. Zo gaat Christus ons bevrijden van alle zonde die ons bedrukt.

Christus brengt ons bij God. Door zelf als de opgestane terug te keren naar God schenkt Hij ons de Geest en troost. Door Hem leren we wat ware wijsheid is. En in het laatste cou-

plet roept Christus ons mensen op *'Wat ik gedaan heb en geleerd moet jij ook doen en leren'*.

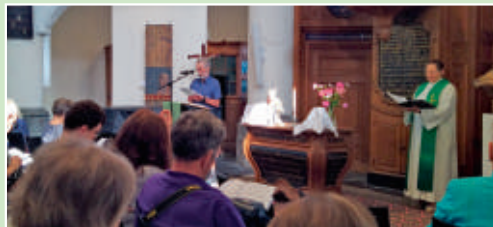
Wij leven nu in een andere tijd. We gaan meestal ook niet meer onder onze zonden gebukt. In plaats daarvan kennen we een andere onzekerheid en vertwijfeling, namelijk over de toekomst, wat op ons afkomt, en over de zin van ons leven.

Dit lied nodigt ons uit om ons dan aan Christus vast te houden. Bij Hem vinden we houvast en daardoor worden we bevrijd om te leven in de wijsheid van God.

ds. Susanne Freytag

Terugblik op 3 september 2023

Buitendag Luthers Zuid-Nederland

Het is zondag 3 september en de zon schijnt. Wat een goed begin van de Buitendag 2023!

In de voormalige Lutherse Kerk “De Kopermolen” in Vaals worden wij om 10.00 uur ontvangen met koffie en echte Limburgse vlaai. Het gebouw dateert uit 1737, is inmiddels gerestaureerd en heeft nog steeds een prachtige uitstraling. De kerk wordt nu gebruikt als Centrum voor

Kunst en Cultuur.

Maar eenmaal binnen zien en voelen wij meteen dat het eigenlijk nog steeds een Lutherse Kerk is!

Nadat wij gemeenteleden uit Eindhoven en Nijmegen hebben begroet, begint om 10.30 uur de dienst. Dit is een bijzonder moment want na 67 jaar is er weer een Lutherse dienst

in dit mooie gebouw. Het was een fijne dienst geleid door ds. Freytag in een voormalige Lutherse kerk die 286 jaar oud is. Een unieke ervaring welke heel goed voelde. In deze dienst vierden we het Avondmaal.

Tijdens de dienst is er een woord van dank voor Keety Mulder die aftreedt als diaken van de kerkenraad.

Het fraaie orgel in de kerk van Johann Baptist Hilgers uit 1759 werd bespeeld door Ruud Post met hulp van seintjes van Bryan Liers, want Ruud kon vanachter het orgel niet in de kerk kijken.

Na de dienst krijgt Stichting de Kopermolen uit handen van de heer Oosterveer een historische Lutherse bijbel uit 1787 aangeboden. Deze zal een mooie plaats krijgen wordt ons verzekerd.

Daarna lopen wij gezamenlijk naar de Oude Pastorie van de voormalig Hervormde Kerk voor het nuttigen en genieten van een goed verzorgde lunch, die start met een gebed. Hier konden we gezellig bijkletsen met gemeenteleden uit de andere kernen.

Om 14.00 uur worden wij ontvangen in de voormalig Hervormde Kerk voor een lezing over de historie kerkelijk Vaals. Een heel interessante lezing waardoor wij inzichten hebben gekregen in het ontstaan van de Lutherse gemeente Vaals. Zo klein als Vaals was had het 5 kerken. Op zondag reisden vele gelovige inwoners van Aken naar het nabij gelegen Vaals om hier hun geloof te betuigen.

Na een wandeling in de buurt zijn wij om 15.00 uur in de 'beroemde' glasblazerij van Gerardo Cardinale voor een demonstratie. In de winkel van de glasblazerij staan zoveel voorwerpen dat je bijna niet weet waar je gaat beginnen met kijken! De demonstratie was heel leerzaam. Hoe is het toch mogelijk

dat je van kwarts, gewonnen uit zand, zulke mooie voorwerpen kunt maken. Het is een bijzonder ambacht!

Om 16.00 uur wordt de Buitendag afgesloten met een Vesper. Wij hebben vandaag samen mogen genieten

van koffie, thee met vlaai en een gezellige smakelijke lunch. Van fijne gesprekken met gemeenteleden uit Heusden, Eindhoven en Nijmegen. En van een dienst waarin samenzang, mede door de mooie orgelklanken van Ruud Post, en saamhorigheid duidelijk aanwezig waren.

Na een mooie en goed verzorgde dag, door de kern Heerlen, ging iedereen weer naar huis. Om met de woorden van ds. Tempelaar nog maar eens te zeggen: Wij ontmoeten elkaar in de naam van Jezus!

De beste invulling voor een stralende zondag!

*Otti Kirchheim-Vos, Anja Cox-Kirchheim
en Annemarie van Diepen*

Nederlands Lutherse Vrouwen Bond

De najaars bijeenkomst van de NLVB werd gehouden op 30 september te Zutphen. Een pelgrimstocht naar de kaarsenkroon*.

Na aankomst op het station wandelde ik naar bakkerij “De Driekant”, die is gelegen tegenover het station. Hier konden we alvast een kopje cappuccino, koffie of thee bestellen. Ik bestelde een cappuccino. Rond 10 uur hadden zich rond de 20 vrouwen en 3 mannen, uit het hele

land, verzameld bij bakkerij “De Driekant”.

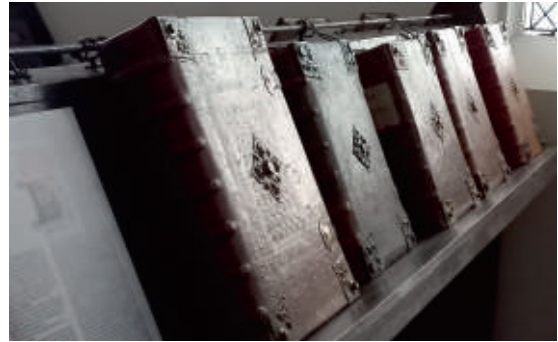
Nadat iedereen koffie of thee gedronken had, begonnen we aan onze pelgrimstocht door Zutphen. Onder leiding van Coby Aartsen maakten we een wandeling langs de IJssel en door de stad op zoek naar pelgrimsplaatsen en muurgedichten. Bij de muurgedichten stonden we stil, om het gedicht te lezen en te luisteren naar de uitleg door Coby. Als je zomaar door de stad zou lopen zullen de gedichten op de muren van de huizen je waarschijnlijk niet opvallen.

Op de IJsselkade staat het beeld van Ida Gerhardt. De eerste zin staat op de kademuur geschreven: ‘Er stond een kind op de kade’. Een ander gedicht, van HC ten Berge, staat een stukje verderop met schrijffletters op de kademuur “geschreven”. Bij ieder gedicht had Coby weer een mooi verhaal.

Na vele mooie plekjes arriveerden we bij lunchcafé “De Driekant”. Daar hebben we genoten van een rijke maaltijd met linzensoep en verschillende soorten biologisch brood. Dit brood konden we beleggen met roombo-

ter, pesto en humus. Daarnaast waren er nog verschillende sapjes en biologische melk.

Na de lunch ben ik samen met één van de heren naar de Sint Walburgis kerk gelopen. Hier kregen we een rondleiding door de Librije, de bijzondere middeleeuwse kettingbibliotheek. Hiervan zijn er wereldwijd 3 bewaard gebleven. Zeer bijzonder om dit te mogen zien.

Middenin de kerk hangt de kaarsenkroon. De gotische kaarsenkroon is rond 1395 vervaardigd en is één van de zes Jeruzalemluchters die nog in Europa te vinden zijn. Zij symboliseren het hemelse Jeruzalem, het “reisdoel” van de middeleeuwse gelovigen. Op de 1ste ring van de kroon staan de namen van Jezus, Maria en de 12 apostelen met daarboven 12 stroken waarin allerlei bijzondere, soms geheimzinnige dingen gebeuren.

Onder deze kaarsenkroon sloten we deze mooie dag af en ging iedereen weer naar huis. Vlak voordat wij de kerk verlieten werd er nog op het Baderorgel gespeeld dat in deze kerk aanwezig is.

Het weer was ook fantastisch, lekkere temperatuur met een zonnetje.

Coby, nogmaals dank voor deze mooie dag in Zutphen.

Annemarie van Diepen.

Doop Sven van Hoorne

p zondag 24 september vond er een doop plaats in onze kerk te Heerlen.

Het was fijn om na lange tijd weer een doopdienst te houden in onze kerk in Heerlen. Het is en was altijd een feestelijke en voor lutheranen een bijzondere aangelegenheid. Dit keer was het geen baby, ook geen volwas-

sen man, maar een jongetje van 2,5 jaar. Sven van Hoorne. Hij werd omringd door zijn ouders, grootouders, en meerdere peters en meters. Zij zullen hem op zijn levens- en geloofsweg begeleiden.

Gerda Boon

Duitse Adventsbijeenkomsten

De adventstijd heeft in de Duitse cultuur een eigen karakter. Behalve in de kerkdiensten kent Nederland geen losse adventstijd. Na Sinterklaas verschijnen overal meteen al de kerstbomen en kerstversieringen. Wie het niet van huis uit of op andere manier heeft meegereggen weet niet wat een 'Duitse' adventsfeer inhoudt.

In al onze kernen hebben we leden met een Duitstalige achtergrond. Daarnaast is de groep Duitsers de grootste groep buitenlanders die in Nederland woont.

Met het organiseren van een Duitse Adventsbijeenkomst willen we de verbinding leggen met hen die uit Duitstalige landen naar Nederland zijn gekomen en de sfeer van een Duitse adventsbijeenkomst missen.

Ook is het fijn om eens in de moedertaal met elkaar te spreken en bekende liederen in die taal te zingen. Een bijeenkomst voor alle leeftijden van jong tot oud in een informele sfeer. En uiteraard zijn alle Nederlanders die het leuk vinden om in het Duits mee te doen

van harte uitgenodigd voor deze bijeenkomsten!

Er zijn in drie van onze kernen Duitse adventsbijeenkomsten gepland:

Zaterdag 2 dec. : 14:30 uur kern Eindhoven
Zaterdag 9 dec. : 15:00 uur kern Zuid-Limburg
Zondag 3 dec. Duitse Adventsdienst: 10:00 uur kern Nijmegen

Vielleicht möchten sie bei der Vorbereitung eines solchen **Deutschen Adventtreffens** mitmachen. Für alle drei Orte haben sich schon einzelne Personen bereit erklärt mit vorzubereiten, aber es wäre schön wenn noch ein paar dazu kämen. Neben der Vorbereitung des eigentlichen Treffens geht es auch darum, wie wir am besten die deutschsprachige Mitbürger erreichen können.

Wer bei einem der Orte mitmachen will kann sich bei mir melden:

Susanne Freytag
ds.freytag@lutherszuidnederland.nl
oder 06-4395 5283

Van de kerkrentmeesters

Het college van kerkrentmeesters vergadert in de laatste maanden zeer regelmatig om de praktische zaken van het gemeente-zijn uitvoering te geven.

In de laatste vergadering hebben wij kennisgenomen van het besluit van het ministerie van Financiën om de gemeente een schade-loosstellingsvergoeding toe te kennen voor de schade die is ontstaan bij de nationalisatie van SNS Reaal en SNS Bank.

Ten behoeve van de vierplek in Eindhoven is het college in gesprek over de herziene doorrekening van de kosten die door de Remonstrantse gemeente is opgesteld.

Voor de vierplek in Heerlen is opdracht verstrekt om zonnepanelen te installeren. Met steeds kleine stapjes wil het college bijdragen aan het verduurzamen van de eigendommen.

Ter dekking van de kosten van het onderhoud van de kerk in Heusden heeft het college kennisgenomen van het besluit van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed om wederom subsidie toe te kennen voor het meerjarig onderhoud.

De uitvoering van het verkoopbesluit van de kerk in Nijmegen is eerder opgeschort om de ontwikkeling van het programma Duurzaam Luthers van de Protestantse Kerk goed te kunnen volgen. Het college heeft hiervoor een bijdrage voorbereid ter bespreking in de synodale commissie. Die bijdrage ziet toe op het behoud van de kerk als vierplek.

Parallel hieraan zijn wel de eerste voorbereidingen van een verkooptraject gestart, zodat doorgestart kan worden als de

landelijke ontwikkelingen geen antwoord geven op de vraag. Hier wordt ook het contact met de kerncommissie Nijmegen voor onderhouden.

Het college heeft ook een tweetal bruikleenovereenkomsten vastgesteld voor het kunnen tonen van inventaris uit de gemeente in het Luthers Museum. Daarmee is het inventaris in kundig beheer.

Archiefbeheer is ook een taak van het college van kerkrentmeesters en daarin hoort ook de registratie van de ambtshandelingen (doop, belijdenis en het zegenen van het huwelijk). Sinds het samengaan van de vijf gemeenten tot de gemeente in Zuid-Nederland is deze registratie niet volledig bijgehouden.

Het college zoekt een vrijwilliger die in het komende jaar het overzicht van deze registraties wil aanvullen, zodat er bij de buitendag in 2024 een nieuw doop,- belijdenis- en trouwregister kan worden gepresenteerd. Wilt u hieraan bijdragen? Neem dan contact op met

Wouter Voshol (wouter@kerkraad.nl).

Gefeliciteerd !

Verjaardagen in Zuid-Nederland

Wij vermelden hier de leden die 75 of 80 jaar en ouder worden

Jarigen van 29 oktober t/m 17 december 2023

1-nov	98	Mw. J.A.M. van der Horst-Spruit	Oirschot
4-nov	88	Mw. I.I. Heimplaetzer-Köster	Brunssum
7-nov	80	Mw. M.G. Dijkman-de Leeuw	Geldrop
10-nov	80	hr. W.J. Hoffmann	Nijmegen
10-nov	81	hr. T.S.J. IJwema	Nijmegen
21-nov	85	Mw. M. Versteegh	Wijk en Aalburg
24-nov	81	Mw. O.M. Broeksma-van der Scheer	Eindhoven
27-nov	92	Mw. L. van der Wal	Nijmegen
29-nov	82	hr. R. Müller	Nunhem
10-dec	102	Mw. S.C. de Bruijn-van Dorp	Heerlen
11-dec	87	Mw. M.H. Teunissen-Pot	Wijchen
15-dec	82	hr. J.G.M. Volleberg	Eindhoven

Verjaardagen kinderen in december

Leah van Nieuwkerk 1 jaar,
Jilke van Zwolgen 3 jaar,
Jonas Garritsen 8 jaar,
Benedikt Walenciak 11 jaar en
Dane Bodelier 9 jaar.

Alvast gefeliciteerd!

deel 1

Vluchtelingen

Eén van de grote zorgen in de wereld van vandaag zijn de vele vluchtelingen. Bijna steeds wordt er over hen gesproken en geschreven. Zo horen we steeds hoe anderen kijken naar hun situatie en wat ze volgens die anderen nodig hebben.

Veel interessanter en veelzeggender vind ik het eigen verhaal van vluchtelingen van wat ze hebben meegemaakt, zoals ik dat deze week zag en hoorde in de film "The good Lie" uit 2014. "The good lie" betekent letterlijk "De goede leugen" In het Nederlands zeggen we "Een leugentje om bestwil". De film berust op een waar gebeurde geschiedenis. De acteurs zijn voornamelijk voormalige vluchtelingen en kindsoldaten.

De film begint met een aanval op een afgelegen dorpje in Zuid-Soedan. Soldaten schieten op inwoners en steken hun hutten in brand. Overlevenden zijn slechts zes kinderen uit één gezin.

Zij konden zich verschuilen tijdens de schietpartij. Maar als de soldaten weg zijn vinden ze hun ouders dood op de grond bij hun brandende huis. Na dit vreselijke trauma besluiten ze samen met zijn zessen te vluchten naar een plek waar geen soldaten zijn.

Meteen blijkt dat ze een sterke band met elkaar hebben en wat een houvast dat voor ze is. Steeds weer herhalen ze onderweg de namen van hun voorvaderen. Die hebben ze met elkaar gemeen en willen ze niet vergeten. Hun motto voor onderweg is "Samen kom je ver, als je snel wilt, ga dan alleen."

Ik schat hun leeftijden op dat moment ongeveer 6 tot 18 jaar. Hun oudste broer Theo moet hun leider zijn. Onderweg zie je hem ook steeds de leiding nemen. Dat leiderschap is belangrijk en als Theo wegvalt, wordt zijn taak direct overgenomen door de broer die qua leeftijd op hem volgt.

En daar gaan ze door de woestijn, blootsvoets en met als enige bagage een bijbel en een oude emaille pot. Het is verbazingwekkend hoe deze kinderen het zonder enige hulp van anderen op hun tocht redden. Dat lukt hen mede dankzij hun kennis van wat eetbaar is in de natuur en wat je kunt doen als je geen water hebt. "Denk aan Mozes" zegt één van hen en boort met een riethalm in de grond om bij een waterlaag te komen. Ook grijpen ze steeds terug op de normen en waarden die ze van huis uit meegekregen hebben zoals bijv. "je mag niet liegen". Ongelooflijk groot is hun overlevingsdrang. Hoe zwaar het ook is, ze geven niet op.

Groot is hun teleurstelling als ze na 550 km lopen naar het oosten van andere vluchtelingen horen dat er ook in Ethiopië soldaten zijn. Ze trekken dan met die anderen mee naar het zuiden, naar Kenia.

Met zijn vijven komen ze na ongeveer 1250 km! lopen in totaal daar aan in een groot vluchtelingenkamp. De oudste broer Theo was onderweg gevangen genomen door sol-

daten. Doordat hij loog dat hij alleen was (de eerste leugen om bestwil), konden zijn broers en zusje vluchten. Van Theo horen ze niets meer. De op hem volgende broer neemt direct zijn taak over.

Het jongste broertje dat onderweg ziek geworden is en dagen lang door zijn broers gedragen werd, sterft vlak na aankomst in het kamp. De overlevenden zijn nu wel veilig te

gen de oorlog, maar dat was het dan ook. Er is geen enkel toekomstperspectief. Het enige waarop ze kunnen hopen is dat ze worden uitgeloot om naar Amerika te emigreren. Daar hebben ze zelf geen invloed op. Ze kunnen alleen afwachten, net als al die andere mensen in het kamp.

Wordt vervolgd.
Ds. Fia Tempelaar

Kern Eindhoven

Contact Pastoraat: mw. L. Rampelt [pastoraat@luthersekerkeindhoven.nl]
Gastpredikanten / organisten: mw. E.M. Eekel-Schendelaar
Present / ouderencontact: mw. A. Hoyer
Kinderoppas: hr. R. Schaak
IBAN Diaconie Eindhoven

NL06 RABO 03737 44439

Adventsochtend

In de Adventsperiode komen wij Lutheranen een morgen bijeen om te praten wat ons bezighoudt in de periode zo vlak voor Kerstmis. De adventsperiode is bij uitstek een tijd om elkaar te ontmoeten rondom de voorbereiding op kerst.

Donderdag 14 december om 10:30 uur bij de fam. Oosterveer.

Ds. Susanne Freytag leidt het gesprek en de ochtend wordt afgesloten met een (eenvoudige) lunch.

Wie een bijdrage wil leveren in de vorm van

een gedicht, muziek o.i.d. kan dit bij aanmelden ook mededelen.

U kunt zich opgeven t/m zondag 10 december bij ds. Freytag.

E-mail: ds.freytag@lutherszuidnederland.nl
of per mobiel: 06-4395 5283

Op dinsdagmiddag 12 december om halfdrie organiseren de Doopsgezinden ook een Adventsbijeenkomst in de Dommelhoevekerk. Wilt u hierbij aanwezig zijn kunt u zich aanmelden bij ds Christien Duhoux-Rueb, e-mail duhouxrueb@casema.nl

ds.Susanne Freytag

Lutherse Evensong in de Cathrien

Maandelijks wordt er op de derde zondag van de maand een Evensong in de Cathrien gehouden. Op 19 november zal er voor een keer een Duitse (lutherse) Vesper worden gehouden.

De taal van deze vesper is dus Duits. Ds. Susanne Freytag gaat hierin voor. Fred Vonk

heeft de muzikale leiding. Het koor De Capella Vesperale werkt hieraan mee. De liturgie wordt zodra die beschikbaar is op de website www.capellavesperale.nl gepubliceerd.

Zondag 19 november om 16 uur in de Catharierkerk.

Berichten uit Armenië

In de afgelopen maand zijn Jaap en Reneé (van de St. Kinderhulp Armenië) naar Tblisi gevlogen in Georgië en zijn daar hartelijk welkom geheten door Ghuschik en Albert onze contactpersonen in Snogh, Armenië.

Bij hen hebben ze gelogeed, werden verwend met lekkere hapjes en zijn samen met Ghuschik naar de scholen gegaan, waar we vaak geholpen hebben problemen op te lossen. Ze waren verrast te zien dat alles er nog zo verzorgd uitzag en de beide heren hadden in het dorp het idee dat het wat beter ging, zo werden de ‘aarden’ straten geasfalteerd wat een hele vooruitgang was in de regenperiodes.

De enige wens waar de schoolleiding nu aandacht voor had was een groentekas ter educatie. De overheid dekt 80% van de kosten, de rest moeten ze bij elkaar sprokkelen. Een hoekje van het schoolplein moet ook nog worden opgeknapt, dat was nog een wens maar van de groentekas hadden ze hoge verwachtingen.

Van de oorlog in het zuiden was hier weinig te merken. Des te sterker was dat aanwezig bij onze andere contactpersoon Armine, zij woont in Gumri, dichterbij Jeravan, de hoofdstad. Waar veel betogingen tegen de oorlog zijn

en straten worden afgesloten waardoor Armine haar vader niet naar het ziekenhuis kon brengen.

In Gumri hebben Jaap en Reneé drie nieuwe gezinnen bezocht. Er zijn in de omgeving van Gumri een paar honderd doden gevallen, des te wranger was het omdat er ook een familie bij was, die we eerder bezochten en waarvan in 2020 al een zoon was omgekomen in de vorige oorlog.

Er zijn veel mensen zoek in Nagorno Karabach, omdat de communicatie is uitgevallen. Dat geeft heel veel stress bij ouders wiens zonen daar ingezet zijn.

De drie families waren heel arm, hun toiletten bestaan uit buiten een gat in de grond en een houten huisje eromheen gebouwd.

In deze gezinnen waren alle drie de vaders overleden, twee door ziektes en één door de oorlog.

De huisvesting was bedroevend, lekkend dak, ramen met scheuren in het glas, één kachel met de pijp naar buiten en het hout wordt onbetaalbaar.

Jaap en Reneé hebben hout en kolen gesponsord voor de winter. Dan is even de eerste zorg verminderd, gelukkig.

U allen weer hartelijk dank voor uw bijdragen.

Thea Dik

Vanaf 2024 één dienst per zondag

De samenwerking van Doopsgezinden, Remonstranten en Lutheranen gaat weer een stapje verder.

Vanaf 2024 zijn alle diensten gezamenlijk. De verantwoordelijkheid rouleert. Alle diensten beginnen dan om 10:30 uur. Elke eerste zondag van de maand verzorgen

Remonstranten de dienst, elke 2e zondag de Lutheranen, de 3e zondag Re of Lu en de vierde zondag de Doopsgezinden.

Dit alles om veel duidelijkheid te hebben over aanvangstijd.

Dick Eekel

Bijbelgespreksavond

In 2023-2024 organiseren we in DoReLu-verband weer een serie van drie bijbelgespreksavonden, rond het thema 'Geloven beweegt ons'. Bewogen worden en in beweging komen - daar zijn vele aanknopingspunten voor in de Bijbel te vinden.

Zo komt in de evangeliën heel duidelijk naar voren hoe Jezus het vermogen heeft om mensen in beweging te brengen, ze te laten opstaan.

Op de eerste avond, 2 november, verdiepen we ons in een verhaal uit het Marcusevangelie, waarin een verlamd mens door vrienden bij Jezus gebracht wordt. Om te beginnen doen we dat in de vorm van een 'biblioloog', een dialoog met het bijbelverhaal, waarin we samen verschillende kanten van het verhaal ontdekken en het uitleggen.

Op die ontdekkingen gaan we daarna dieper in. En we kijken op welke manier die met ons eigen leven te maken hebben. Daarbij komen we vast ook op vragen als: Wat zet je in beweging? Wat verlamt je? En: waartoe beweegt geloven ons?

Wees welkom - doopsgezind, luthers, remonstrant of anders. Ook wie de Bijbel niet goed kent, kan prima aan een biblioloog meedoen. Deze avond wordt verzorgd door de remonstranten en geleid door Esther van der Panne.

Voor we in de Bijbel duiken, eten we samen. Als u mee wilt eten, geeft u zich dan uiterlijk 30 oktober op bij Esther van der Panne, evdpanne@upcmail, 0650875501.

Donderdag 2 november, maaltijd: 18.00 uur, biblioloog en gesprek: 19.30 uur. In de kerk.

Kern-uitje 1 oktober 2023

Een heel gezellige zondag, die we met een grote groep begonnen bij Lia en Dick Eekel, waar we om halfelf gastvrij ontvangen werden met koffie, thee en koek.

Om elf uur vierden wij een Metten, geleid door Dick, Lia, Irene en met begeleiding op de piano door Han van Weeren met als thema 'vrede' waarvoor Dick nog een mooi verhaal had gekozen over de man die vrede ging zoeken.

Daarna weer bijpraten met koffie en thee en later reden we gezamenlijk naar Westerhoven, waar we heerlijk pannenkoeken hebben gegeten die allen goed smaakten.

Het was prachtig weer, een schitterende dag en we hebben samen volop genoten.

Nog hartelijk dank, de organisatie heeft weer goed zijn best gedaan en iedereen heeft sponstaan meegewerkt om er een reuze gezellig uitje van te maken.

Leny Rampelt

De Kerstherberg komt er alweer aan

Dertig kinderen kwamen er naar de Kerstherberg vorig jaar, met zo'n veertig ouders. Er werd flink geknutseld en daarna hoorden en speelden ze met hun (groot)ouders een variatie op het kerstverhaal. Van sommige ouders hoorden we dat ze al vaker geweest waren. De Kerstherberg begint een begrip te worden.

Daarom komt er dit jaar weer een Kerstherberg op 24 december 's middags. Om een goed plan te maken en de publiciteit tijdig op gang te brengen, komt de voorbereidingsgroep bij elkaar op maandagavond 30 oktober om 20.15 uur in de Dommelhoeferkerk.

Wilt u ook helpen om de Kerstherberg weer zo goedbezocht te maken? En zo'n levendige vrolijke middag met een kerk vol kinderen meemaken? Wees welkom om mee te doen! En weet: het organiseren gaat soepel. Er is geen eindeloos vergaderen voor nodig.

Kent u ouders die vorig jaar bij de Kerstherberg waren en misschien ook zin hebben om mee te denken en/of te helpen? Laat het weten. We nodigen hen graag uit.

Contactpersoon: Esther van der Panne,
evdpanne@upcmail.nl,
06-5087 5501.

Eindhoven

Collectes

29 oktober. De Lutherstichting

Heeft als doel de jeugd in Georgië en de Zuidelijke Kaukasus. Het project heet: 'Ruimte en Ontmoetingen scheppen voor de jeugd'. Het jeugdwerk wordt landelijk aangestuurd. Om hen op te vangen hebben veel gemeenten aparte kinder- en jeugdruimten nodig.

Zo wordt in Rustawi door de grote aanwas van leden een aparte aanbouw gerealiseerd aan het kerkgebouw.

De leden bouwen die zelf, dus zijn er alleen materiaalkosten. In de aanbouw komen meerdere jeugd- en kinderruimten.

Een tweede voorbeeld is in Kvareli, waar een eigen gebouw drastisch gerenoveerd moet worden, zodat er een ontmoetingscentrum met o.a. kinder- en jeugdruimten beschikbaar komen.

12 november. Werelddiaconaat

Ditmaal bestemd voor de boeren in Rwanda. In het dichtbevolkte Rwanda leeft 70 procent van de inwoners van landbouw. Maar door gebrek aan grond kunnen veel mensen lastig

rondkomen. Eén gewas verbouwen is niet genoeg om een gezin te voeden.

Rwandese diaconessen trainen daarom elk jaar 150 boeren op hun demonstratieboerderij. Ze leren hen betere landbouwtechnieken voor de veeteelt en het verbouwen van groenten en fruit. Na de training begeleiden ze de boeren in hun eigen dorp. Steeds meer ouders kunnen zo hun kinderen meer en gezondere voeding geven.

26 november. De Voedselbank Eindhoven

17 december. Kindertehuis in Armenië.

Zie het stukje van Thea Dik over het kindertehuis.

U kunt uw collectebijdrage ook overmaken op de rekening:

Diaconie Evangelisch-Lutherse Gemeente Zuid-Nederland inzake Eindhoven,
NL06 RABO 0373 7444 39

Onder vermelding van de datum van de betreffende dienst.

Collecte opbrengsten:

10 september: Voedselbank € 45,00
24 september: NLG-LWF Oekraïne € 53,00

Filmkring met *The last bus*

The Last Bus neemt je mee op de reis van de 90-jarige weduwnaar Tom Harper (Timothy Spall) van zijn woonplaats in Noord Schotland naar zijn geboorteplaats in de zuidelijke punt van Engeland.

In een strijd tegen de tijd, zijn leeftijd en het lot, begint Tom onverschrokken aan deze lange reis met zijn gratis buspas. Met als doel een belofte van zijn vrouw Mary (Phyllis Logan) na te komen.

Een hartverwarmende film over liefde en

verlies. Een film die ons eraan herinnert dat we niet alleen zijn.

Datum: vrijdag 24 november. Om 18.00 eten we eerst gezamenlijk.

Kosten maaltijd: vrijwillige bijdrage, niet hoger dan € 7.50

Aanvang film: 19.15 uur.

Opgave: 2 dagen van tevoren bij Klaas Reijenga klreijenga@gmail.com of tel. 0499 473 366

Tom Tempelaar

Kern Heusden

Pastoraat/Gastpredikanten: mw. J. de Kruijf [pastoraat@luthersekerkheusden.nl]

Algemeen: mw. H. Haaksema

IBAN Diaconie Heusden

! Heeft een nieuwe bankrekening:

NL 67 RABO 0373 7480 94

Hakuna Matata

It means "don't worry" zingen het leeuwenwelpje en zijn vriendjes in Disney's Lion King. Ds. Matthea Klaasse-Mesch wijdde er op 17 september haar preek aan. Doe het goede, doe wat je kunt. Maar stop zinloos tobben, heb vertrouwen in God.

Een goed motto voor onze mini gemeente in Heusden. Hanny de Kruijf brengt het al jaren dagelijks in de praktijk. Doe wat je kunt en mijd het piekeren. Ze krijgt het nog ieder jaar voor elkaar: een volledig preekrooster vol predikanten die graag bij ons komen. Hartelijk dank weer, Hanny!

Klazien Laansma

Met dezelfde goede moed komen we 6 november a.s. bij elkaar om de plannen te bespreken die er nu liggen. Welke activiteiten trekken volle kerken, wat verwachten de mensen in Heusden van ons? Hoe geven we ons kerkzijn samen vorm en wie doet wat?

Er zijn veel leuke nieuwe ideeën voor activiteiten. Pak je initiatief en geef het vorm! Kies wat je leuk vindt en wanneer je kunt.

Van harte welkom iedereen die Luthers Heusden een warm hart toedraagt en graag ook een steentje bijdraagt en meedenkt over onze toekomst!

Datum: 6 november

Plaats: Gouverneurshuis Heusden

Tijd: 13.00 uur

Klazien Laansma

Contact Pastoraat: Lilo Dankbaar [pastoraat@luthersekerknijmegen.nl]
Coördinatie: prof. dr. M. Matthias
IBAN Kern Nijmegen NL78 INGB 0000 9740 48
IBAN Diaconie Nijmegen

Evang-Luth. Gem. Zuid-Ned.-Kern Nijmegen
NL81 RABO 0373 7444 47

31 oktober: Gedenkdag der kerkhervorming

Op 31 oktober spijkerde Maarten Luther volgens de overlevering zijn 95 stellingen aan de kerkdeur van Wittenberg. Dat wordt als begin van de reformatie beschouwd.

In feite was het niet de eerste, en ook niet de laatste hervorming. Luther wilde de kerk van binnenuit hervormen zoals eerder al veel vaker was gebeurd, maar het liep uit op het stichten van een nieuwe kerkelijke traditie. Dat is echter niet het eindpunt: de reformatie moest steeds hervormd worden, zoals een oude gedachte luidt. Wat dat kan betekenen zullen we in de dienst op 31 oktober horen.

Op deze gedenkdag van de kerkhervorming, op dinsdag 31 oktober houden de Evangelisch-Lutherse Gemeente en de Protestantse Gemeente Nijmegen gezamenlijk een dienst. Voorgangers zijn ds. Susanne Freytag en ds. Wouter Slob. De dienst met viering van het Heilig Avondmaal wordt gehouden in de Lutherse Kerk en begint om 19.30 uur.

Het is voor het eerst na het reformatiejaar 2017 dat de twee tot de protestantse kerk behorende gemeenten in Nijmegen in een gezamenlijke dienst de hervormingsdag gedenken.

Vooruitblik

Flessenpost.

Van 20 t/m 22 oktober wordt op Terschelling het Inspiratiefestival gehouden. Vanuit de Lutherse synode zijn een aantal inspiratie onderdelen aangemeld waaronder ook 'Flessenpost van Luther – 95 stellingen.' Hoe maken wij, hoe maak jij de wereld een stukje mooier?

Tijdens het inspiratieweekend laten de Lutherse kerken zich zien. In deze flessenpost vind je 95 berichten van Lutheranen uit heel Nederland die laten zien en horen hoe zij de wereld een beetje mooier willen maken.

Er is driftig geknutseld in de vele gemeenten.

Coby van Dam-Bouwens

Terugblik

Open Monumentendag 2023

Dit jaar is het twintig jaar geleden dat het UNESCO verdrag voor de 'Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed' is gesloten. Dus het thema van dit jaar was: Immaterieel erfgoed.

Immaterieel erfgoed is de schakel tussen heden, verleden en toekomst. Het is cultuur van nu, geeft een gevoel van verbondenheid met vorige generaties en is tegelijkertijd ook toekomstgericht omdat mensen het willen doorgeven aan volgende generaties.

De Lutherse kerk in Nijmegen opende haar deuren voor beide dagen.

Sopraan Emy Klomp heeft zaterdagmiddag diverse prachtige liederen ten gehore gebracht. Onder andere uit de Barok, van Händel, Schubert en Vivaldi. Maar ook het mooie "Sure on this shining night" van Samuel Barber en "A Chloris" van Reynaldo Hahn naar een tekst van de zeventiende-eeuwse Franse dichter Théophile de Viau. En niet te vergeten het verstilde Recercar su Sancta Maria van Frescobaldi. Emy werd zowel op piano als op orgel begeleid door Denise Jonker-Termont.

De tentoonstelling van Bijbelse school wandplaten van de bekende illustrator Beatrice Evelyn Stuart Hardy (1865-1935) trok veel belangstellenden. Het bijbehorende verhaal van het leven van Evelyn en de uitleg per illustratie werd dit jaar in de Nederlandse, Duitse en Engelse taal weergegeven.

Zowel op zaterdag als zondag heeft Tom Smits tussendoor orgel en fluit gespeeld en een ieder die uitleg over het orgel wilde hebben, met evenveel enthousiasme het orgel gedemonstreerd en laten horen.

Op zaterdag heeft de plantjesmarkt, in samenwerking met leden van onze tuingroep een mooi bedrag opgeleverd waarmee wij de tuin rondom de kerk nog meer kunnen verfraaien.

Kinderen mochten een eigen pannenkoek bakken en bij het naar huis gaan een kleinigheidje uit de grabbelton meenemen.

In totaal zijn er 156 bezoekers geweest.

31 oktober hervormingsdag - Luther stichting

5 november - KIA, Rwanda - Met zusters werken aan gezond eten.

In het dichtbevolkte Rwanda leeft 70 procent van de inwoners van landbouw. Maar door gebrek aan grond kunnen veel mensen lastig rondkomen. Eén gewas verbouwen is niet genoeg om een gezin te voeden. Rwandese diaconessen trainen elk jaar 150 boeren en boerinnen op hun demonstratieboerderij. Ze leren hen veeteelt en groenten en fruit verbouwen met betere landbouwtechnieken. Na de training begeleiden ze de boeren in hun eigen dorp. Steeds meer ouders kunnen hun kinderen hierdoor gezonde voeding geven.

Zending

19 november - Hospice Bethlehem Nijmegen

De Stichting Vrienden van Hospice Bethlehem is opgericht om een bijdrage te leveren aan het functioneren en voortbestaan van het hospice. Steunfonds voor minder draagkrachtigen. De zorg die wordt verleend door

de verpleegkundigen van het hospice, wordt betaald door uw zorgverzekering vanuit de basisverzekering.

Voor de overige zorg- en verblijfkosten (wonen en eten) vraagt het hospice een vaste eigen bijdrage van alle gasten van € 40,- per dag. Gasten die dit niet zelf kunnen betalen, kunnen een beroep doen op de Stichting Vrienden van Hospice Bethlehem.

3 december 1ste advent -Voedselbank Nijmegen – Over Betuwe

17 december 3de advent - KIA,

Binnenland diaconaat Hulp en perspectief voor mensen zonder papieren

Collecte opbrengst

17 september LWF NLG, in het teken van de Augsburgse confessie € 63,07
1 oktober Protestantse kerk Kerk & Israël €35,50

Annemarie van Diepen

Uit de Kern Nijmegen

Dankzij de overvloedige regen in de maand juli, staan de nieuwe tuinplanten er mooi bij. Ook het onkruid deed het goed dus de tuingroep heeft hard moeten werken om de tuin weer netjes te maken.

Maar dat is altijd gezellig en na gedane arbeid smaakt de koffie goed. Er staat sinds september een stekjes-ruilkast in de tuin, bereikbaar vanaf de straat. Mensen kunnen hier kamer- of tuinplantjes en zaden achterlaten en meenemen wat ze er van hun gading vinden. De ruilkast functioneerde direct vanaf het moment dat hij er stond.

Via Katarina Wolff kwamen wij in contact met een zondagschool in Kenia. Zij was daar met haar dochter en liet ons beelden zien van een gewone zondagmorgen.

Honderden kinderen, soms nog maar 2 of 3 jaar oud, komen bij elkaar om bijbelverhalen te horen en een maaltijd te krijgen. Het gebouw waar zij samenkomen is vervallen, het dak lekt en er zitten gaten in de vloer. De kern Nijmegen draagt bij in de crowdfunding voor een nieuw pand voor deze zondagschool.

Helene Stafleu

Een initiatief is vanuit alle kerken in Nijmegen

Dertig jaar Perplex / De verwondering

Als ik leeftijdsgenoten vertel dat ik verbonden ben met Perplex weten ze vaak niet waar ik het over heb. Maar vertel ik dat dit het koffiehuis in de Eilbrachtstraat is, dan komen de herinneringen boven of vragen als: bestaat dat dan nog? En dat terwijl het pand al die jaren onafgebroken open is geweest.

“Iets meer dan 30 jaar geleden begon een groepje Nijmeegse christenen na te denken over hoe ze iets konden betekenen voor de mensen in Nijmegen. Uiteindelijk kozen ze ervoor om een voormalige pizzeria, ons huidige pand aan de Eilbrachtstraat, te kopen. Binnen een week waren de financiën binnen uit diverse hoeken! De naam was 'Koffiehuis De Verwondering'. Eigenlijk was het bedacht als een café voor yuppen, maar al snel waren het vooral dak- en thuislozen die binnenkwamen - dat was ook helemaal goed. Een mooie tijd.

Echter ongeveer 10 jaar geleden nam het aantal gasten en vrijwilligers zo af, dat het stichtingsbestuur zich afvroeg of het wel moest blijven bestaan. Toen kwam men in contact met één van de christelijke studentenverenigingen met het plan om een studentencommunity te creëren. Vanwege het imago werd toen besloten om het café een nieuwe naam te geven: Perplex. Stiekem be-

tekent het hetzelfde, maar wel in een fris jasje.”, zo vertelt Philinde van Selm, voorzitter van de stichting.

Ik vraag haar wat ze mooi vindt aan de jubilerende stichting. Philinde zegt: “Perplex is een plek waar je gewoon naartoe kunt gaan, dat geeft hoop. Ook vind ik het heel bijzonder dat Perplex een initiatief is vanuit alle kerken in Nijmegen; er is niet één kerk of studentengroep eigenaar en de intentie is dat zoveel mogelijk groepen vertegenwoordigd zijn.”

Binnenkort bestaat Perplex / de Verwondering dus al dertig jaar. We gaan dat vieren met 'Heel Nijmegen Bakt' op 27 oktober - een taartenwedstrijd. Op 28 oktober hebben we een jubileumviering in de Molenstraatkerk met verhalen van de afgelopen jaren, en daarna een borrel en keuzeprogramma's in ons eigen pand. En op 10 / 24 november zijn er open maaltijden, want de gastvrijheid, gezelligheid en aandacht van Perplex moet je eigenlijk gewoon een keer zelf ervaren!”, aldus Philinde.

Wat zou je mee willen geven aan de lezers van het kerkblad, vraag ik aan haar. “Ik denk dat we allemaal wel eens denken 'wat zou ik nou kunnen doen aan de nood om me heen'. Best een lastige, want in je eentje ben je zo beperkt. Maar samen kunnen we meer. Dus stap eens bij ons binnen tijdens één van de activiteiten, maak verbinding met anderen en kijk hoe we in verbinding zoveel meer kunnen! We zien ernaar uit om je te ontmoeten!”

Theo van Driel

Meer weten: zie <https://de-verwondering.nl/> en <https://perplexnijmegen.nl>

Contact Pastoraat: mw. G. Boon [pastoraat@luthersekerkheerlen.nl]
Coördinatie: dhr. H. Oosterveer
Diaconie: mw. K. Mulder
IBAN Diaconie Zuid-Limburg

NL57 RABO 0373 7110 26

Zuid-Limburg

Uit de kerncommissie

26 september 2023

Deze vergadering begon met een beetje tries-te mededeling van Keety Mulder. Zij wil een zgn. sabbatical nemen van de kerncommissie. Dit respecteren we, hoewel we het allemaal erg jammer vinden. We hopen dat ze hierna weer terug komt in onze “club”.

Tijdens de evaluatie van de Buitendag in Vaals bleek, dat alles goed is verlopen, de timing enz. goed was en dat iedereen het een mooie en fijne dag vond. Een fotoverslag staat elders in de Lutherroos.

Het gesprek met de afgevaardigden van de Synodale Commissie op 24 september is goed en aangenaam verlopen.

Zonnepanelen

De commissie van kerkrentmeesters (CvK) heeft een aanvraag van ons goedgekeurd om zonnepanelen op de daken van de garages te laten plaatsen. Omdat de verwarming van de kerk op elektriciteit functioneert zal dit uiteindelijk voor onze gemeente een goede uitwerking hebben.

Inspiratiefestival

In het weekend van 20,21 en 22 oktober vindt er op Terschelling het Inspiratie Festival plaats.

Dit Inspiratiefestival wordt georganiseerd door de Protestantse Theologische Universiteit, de Protestantse Kerk in Nederland, de

Evangelisch-Lutherse Kerk, de Raad van Kerken in Nederland en de gezamenlijke kerken van Terschelling.

Vanuit de Lutherse traditie zijn er allerlei activiteiten te vinden. O.a. 95 (!) stuks flessenpost.

Hiervoor werd een oproep gedaan aan alle lutherse gemeenten om een aantal flessen te beschilderen met een boodschap er in of er op. Uit de kern Zuid-Limburg zijn 3 flessen gemaakt en zullen op Terschelling aanwezig zijn.

Jubileum Ruud Post

Op zondag 22 oktober vindt bij ons een feestelijk kerkdienst plaats in verband met het 50-jarig jubileum van Ruud Post als organist. De voorbereidingen zijn in volle gang. Let op!! Deze kerkdienst begint om 14.00 uur.

Duitse adventsmiddag

Vorig jaar hebben we voor het eerst een Adventsmiddag gevierd in de Duitse taal. Dit willen we herhalen en wel op zaterdag 9 december 2023 om 15.00 uur. We doen dit op zaterdag, zodat “Kom op de soep” op zondagmiddag gewoon door kan gaan.

Gerda Boon

23 september van twee tot vier

Burendag Lutherse kerk Heerlen

De stichting Wijkpresentie, de huurder van de bijgebouwen, en het diaconaal project 'Kom-op-de-Soep' hadden besloten mee te doen met de burendag om te proberen onze directe burenen te laten zien wat er in onze bijgebouwen gebeurt. Deze zomer hadden we twee keer een bijeenkomst meegemaakt met het plaatselijke buurtwerk om er een succes van te maken. Zo kregen we ook posters.

De binnenplaats werd door een spoedactie van Gijs de Boer en mij nog snel even van onkruid vrijgemaakt (anders loop je toch maar in de weg), maar het bleek niet warm genoeg om naar buiten te gaan. Er waren meer medewerkers dan bezoekers op deze leuke middag. Het bleek meer een kennismaking met elkaar dan met de burenen, want voor zover ik kon nagaan waren alleen de 'burenen' van het plaatselijke buurtwerk er om met ons kennis te maken. Zij vonden het trouwens heel geslaagd.

Er kwamen die middag wel veertig tot vijftig mensen en de bijgebouwen waren vol. De meesten waren vrijwilligers van Wijkpresen-

tie, die vrijwel allemaal heerlijke hapjes hadden meegenomen. Van onze kant kwamen er tien tot vijftien mensen. Er waren zo veel hapjes, dat wij aan onze specialiteit, de soep, helemaal niet meer toekwamen. Die kwam trouwens de volgende dag op. Er ontspannen zich spontane gesprekken, die toch vaak 'intern' bleven door taalbarrières. Zowel Wijkpresentie als wij zien elkaar onderling ook niet vaak en de tijd vloog om.

Het was erg gezellig en er werden ook spelletjes gedaan, en getekend door de kinderen.

Een sterrol had Idris, die al vroeg aanwezig was om mee te helpen. Kortom: we hebben een prachtige gelegenheid gehad om elkaar te leren kennen. Alleen de naam 'burendag' lijkt nog wat hoog gegrepen....

Ab Mulder

Ds. Johannes Kupfernagel (1866-1937)

stichter van de Evangelisch-Lutherse Gemeente te Heerlen

deel 3 van 4

Jezus, onze Heiland, verwacht van zijne navolgers, gelijk Hij het hun heeft voorgeleefd, dat zij tot het laatste oogenblik toe hun plicht doen voor het Rijk Gods, voor Zijne gemeente (Kupfernagel, 1926).

Dit artikel in vier delen is eerder verschenen in "Mijnstreek" door: Marcel Krutzen (Heerlen 1959) amateurhistoricus

Sinds de explosieve groei van de Zuid-Limburgse mijnindustrie en de komst van vele arbeidskrachten naar de Oostelijke Mijnstreek, begin twintigste eeuw, telt de gemeente Heerlen verschillende protestantse kerkgenootschappen. Ook kent Heerlen een Lutherse Gemeente. Deze kwam tot stand door toedoen van dominee Johannes Kupfernagel. Over wie hij was en wat hij heeft betekend voor de Lutherse Gemeente te Heerlen.

De in 1925 in Amsterdam gehouden Evangelisch-Lutherse Synode verheugde zich zeer over het feit dat er in Heerlen, midden in de Limburgse Mijnstreek, een lutherse gemeente was ontstaan, die ook nog eens een Duitse predikant had. In Heerlen zal – evenals in andere industriecentra – het diaconievraagstuk de nodige aandacht vragen, zo werd gesteld. Vorenstaande impliceert dat dominee Kupfernagel zich in de Oostelijke Mijnstreek (ook) moest bezighouden met het bieden van hulp en steun aan hulpbehoevende lutherse gelovigen.

Vele uit Duitsland afkomstige, soms moeilijk bereikbare personen en gezinnen, kampten niet alleen met 'geestelijke honger', maar ook met andere noden. Denk bijvoorbeeld aan zorgen en problemen inzake huisvesting, ontslag c.q. werkloosheid, armoede en ziekte. Lutherse predikanten werden geacht zich te scholen in sociale wetgeving en armenzorg.

Opgemerkt zij dat de Kerkenraad van de Evangelisch-Lutherse Gemeente te Heerlen was toegetreten tot de Armenraad Heerlen. Via de Armenraad konden behoeftige Duitse mijnwerkersgezinnen hulp en steun verkrijgen.

Gedurende enkele jaren woonde dominee Kupfernagel samen met zijn echtgenote aan de Benzenraderweg. Daarna aan de Klompstraat. Ook twee dochters en één zoon woonden enkele jaren in Heerlen. Zo woonde dochter Annemarie Henriëtte, geboren in 1906, korte tijd aan de Klompstraat. In 1931 trad zij in het huwelijk met de Duitse predikant J. Baranovski uit Remsfeld.

Eind 1927 werd dominee Kupfernagel tot bestuurslid gekozen van de Bund der Deutschen in Limburg. Doel van deze organisatie was het bevorderen van de vaderlandse geest en de Duitse zeden in goede verstandhouding met het gastland. Allengs bleek dat voorzitter Paul Blumrath en andere leden van de bond Duitse mijnwerkers en hun gezinnen zich onder het hakenkruis probeerden te verenigen om zodoende de nazificatie van Zuid-Limburg te bevorderen. Kupfernagel was, voor zover mij bekend, absoluut geen nationaalsocialistische agitator. Blumrath werd vanwege naziactiviteiten Nederland uitgezet (1933).

In de Evangelisch-Luthersche gemeente te Heerlen, waartoe vele Duitse mijnwerkersgezinnen behooren, voor welke „der evangelische Bergarbeiter-Bote“ het orgaan is, zullen voortaan ook godsdienstoefeningen worden gehouden, waarin in het Nederlandsch wordt gesproken. Vandaag wordt er de dienst geleid door ds. -F. Plaaf, uit den Haag. De Duitse diensten worden er steeds geleid door den Vaalser predikant, ds. J. G. Kupfernagel.

Aangezien er in de Oostelijke Mijnstreek steeds meer Nederlandse lutheranen woonden, werd er in 1925 begonnen met het houden van godsdienstoefeningen in de Nederlandse taal door Nederlandse lutherse predikanten, onder meer door dominee F. Plaat uit Den Haag.

Rectoraatskerk Sittarderweg Heerlen.

Foto: Collectie Rijckheydt.

Uiteraard heeft dominee J. Kupfernagel niet alleen contact gehad met gemeenteleden, maar ook met andere geestelijke leiders in de Oostelijke Mijnstreek. Zo had hij contact met ds. G. Mol en met ds. F. Postma van de Hervormde Gemeente te Heerlen, met G. Pontier van de Gereformeerde Kerk te Heerlen en omgeving, met ds. W.J. Kan van de Hervormde Gemeente te Treebeek en met commandant Vlas van het Leger des Heils te Treebeek. Met de Hervormde Gemeente vond onder meer overleg plaats over het houden van godsdienstoefeningen voor protestantse patiënten in de kapel van het Sint-Jozefziekenhuis te Heerlen.

Tijdens een vergadering van de kerkenraad van de Gereformeerde Kerk in Heerlen d.d. 4 mei 1931 werd gesproken over samenwerking tussen de Evangelisch-Lutherse Gemeente en de Gereformeerde Kerk in Waubach. In beginsel werd besloten tot het houden van gezamenlijke kerkelijke samenkomsten met en voor Duitssprekende gemeenteleden uit Waubach en omgeving.

Wellicht zal hij ook contact hebben gehad met katholieke geestelijken. Ik denk aan zijn 'buurman', pastoor J. Custers van de H. Hartkerk te Schandelen, een kerk die in 1928 in gebruik werd genomen. Misschien had hij zelfs contact met dr. Henri Poels (1868-1948), de Heerlense hoofdaalmoezenier van Sociale Werken in de Limburgse Mijnstreek; iemand die opkwam voor de belangen van mijnwerkers en hun gezinnen en die goede contacten onderhield met protestantse collega's.

In Heerlen gingen pastoors, paters en predikanten regelmatig bij elkaar op de koffie. Vergeet niet dat er in Schandelen en omgeving niet alleen protestantse maar ook katholieke Duitstalige mijnwerkers(gezinnen) woonden. In de rectoraatskerk van de paters Franciscanen aan de Sittarderweg werden zelfs speciale missen gehouden voor Duitstalige katholieken – Duitsers, Oostenrijkers, Tsjechen – die onder meer afkomstig waren uit de mijnwerkerskolonies Beersdal, Musschemig, Husken en Grasbroek.

In en omstreeks 1930 woonden er circa 35.000 Duitsers – vooral mijnwerkers en hun gezinsleden – in de Limburgse mijnstreek. Over het algemeen waren de Duitse mijnwerkersgezinnen, vooral de Duitse mijnwerkersvrouwen, best tevreden over hun bestaan in de mijnstreek, onder meer vanwege het hebben van een vast inkomen en een betere, grotere woning dan in hun Heimat. Er waren echter ook minpunten. Zo was bijvoorbeeld de sociale verzekering voor Duitse mijnwerkers minder goed geregeld dan in Duitsland.

Duitse mijnwerkersgezinnen in de Limburgse mijnstreek hadden meestal veel kinderen. Deze kinderen volgden dikwijls onderwijs aan plaatselijke katholieke basisscholen. Alleen al in Heerlen *vervolg op pagina 32* →

Ten einde eenigzins overzicht te geven van de grootte en den aard der bevolking van het rectoraat, laten wij hieronder volgen de toestand, zooals hij was vóór den oorlog.

Het rectoraat omvat 4 koloniën.

1e. De kolonie „Bevradal," bestaande uit 187 gezinnen (thans 230 gezinswoningen, gedeeltelijk betrokken door geïnterneerde Belgische soldaten, 350 in getal; waarvan 150 R. K. en 37 protestanten, te zamen 307 zielen. Van de bewoners waren 59 Nederlanders, 15 Belgen, 498 Duitschers, 130 Oostenrijkers en 67 Polen.

2e. De kolonie „Muschmig," bestaande uit 105 gezinnen (thans 142 gezinswoningen), waarvan 89 R. K. en 25 protestanten, te zamen 521 zielen. Hare bewoners bestonden uit 133 Nederlanders, 25 Belgen, 301 Duitschers, 35 Oostenrijkers en 13 Polen.

3e. De kolonie „Grasbrook," bestaande uit 23 gezinnen, waarvan 18 R. K. en 5 protestanten, te zamen 122 zielen; van dezen waren 39 Nederlanders, 57 Duitschers, 22 Oostenrijkers en 13 Polen.

4e. De kolonie „Morgenster," bestaande uit 23 gezinnen, waarvan 14 R. K. en 9 protestanten, te zamen 141 zielen; van dezen waren 58 Nederlanders, 71 Duitschers en 12 Oostenrijkers.

Buiten de gezinnen van deze 4 koloniën behooren tot het rectoraat 210 gezinnen, waarvan 171 R. K. en 23 Protestanten, te zamen 1049 zielen, verdeeld als volgt: 682 Nederlanders, 324 Duitschers, 68 Oostenrijkers, 31 Polen en 24 Belgen.

Totaal 543 gezinnen, n.l. 443 R. K. en 105 Protestantische. Verdeeld naar de nationaliteiten telde het rectoraat het jaar vóór den oorlog 1249 Duitschers, 257 Oostenrijkers, 138 Polen en 64 Belgen, is 1718 vreemdelingen, plus 1062 Nederlanders, is totaal 2800 zielen.

Hoewel een groot aantal Duitschers, Oostenrijkers en Polen gehoor hebben gegeven aan den oproep om zich bij hunne regimenten aan te sluiten, strekt de zielezorg van de Franciscanen zich oogenblikkelijk uit tot ruim 3000 zielen.

In bovenstaande getallen zijn kostgangers en dienstpersoneel niet inbegrepen.

Bevolkingsgegevens rectoraat
Franciscanen Sittarderweg.
Limburger Koerier, 5-juni 1916.

(Wordt vervolgd)

telden de lagere scholen in en omstreeks 1928 ongeveer 2500 Duitse leerlingen, waaronder circa 500 protestantse scholieren. Duitse protestanten hoopten met steun van de overheid in Heerlen 'Duitse scholen' te kunnen stichten waar onder meer protestants-evangelisch godsdienstonderwijs zou worden gegeven. Wellicht zullen leden van de lutherse geloofsgemeenschap in Heerlen het belang van dergelijke scholen hebben onderstreept.

Ja, het 'Duitse element' was in de mijn-regio sterk vertegenwoordigd, hetgeen verder bleek uit het feit dat er in de mijnen, met name in de particuliere mijnen zoals de Oranje-Nassaumijnen, vaak Duits werd gesproken; veel winkels en cafés Duitse opschriften hadden en dat er in de regio verschillende Duitse kranten verkrijgbaar waren. Bovendien werden er op zondag vaak Duitse feesten en andere bijeenkomsten gehouden. Wellicht werden deze ontwikkelingen door de Bund der Deutschen waarvan ds. Kupfernagel dus prominent bestuurslid was, zeer gewaardeerd.

Collectes

Collecte opbrengsten:

27 augustus:	SLAB	€ 40,00
3 september:	LWF Oekraïne	€ 110,39
10 september:	Aardbeving Marollo	€ 43,00
24 september:	Ramp in Libie.	€ 127,65

De collecten voor de komende tijd.

De collectes voor de komende tijd:	
12 november:	Exodus
26 november:	Sinterklaasproject
10 december:	Lutherstichting: Honger in Afrika.

Alle gevers,
heel hartelijk
dank

Contactadressen

Evangelisch-Lutherse Gemeente Zuid-Nederland

Predikant

mw. ds. S. Freytag
tel.: 06-4395 5283

St. Jorislaan 14
5611PM Eindhoven

e-mailadres:

 ds.freytag@lutherszuidnederland.nl

Kerkenraad

Secretaris: hr. T. Tempelaar
e-mail: secretariaat@lutherszuidnederland.nl
tel: 040-262 3104

Rekeningen

Graag de juiste tenaamstelling vermelden.

Evangelisch-Lutherse Gemeente Zuid-Nederland

NL43 RABO 0373 7412 51
NL87 INGB 0001 1373 31
NL25 ABNA 0860 1918 42

Diaconie Evangelisch-Lutherse Gemeente Zuid-Nederland

NL57 RABO 0373 7110 26

Luthers Zuid-Nederland op Internet:

www.lutherszuidnederland.nl

Kerkblad "Lutherroos"

Adrescorrectie en/of klachten over toezending:
Tom Tempelaar, Amerlaan 2, 5626 BP Eindhoven
tel: 040-262 3104
e-mail: secretariaat@lutherszuidnederland.nl

Redactie kerkblad "Lutherroos"

De redactie is bereikbaar via e-mail:
redactie@lutherszuidnederland.nl

Website Luthers Zuid-Nederland

www.lutherszuidnederland.nl

KERKDIENSTEN

Eindhoven

Dommelhofstraat 1A
Eindhoven
Aanvang 9:30 uur.
(tenzij anders vermeld)

29 oktober - 21e z.na Trinitatis

DoReLu-dienst
ds. S. Feytag
Hervormingsdag
Doop Leah van Nieuwkerk
Aanvang 11:00 uur

12 november - 23e z.na Trinitatis

ds. W.J.H. Boon

19 november - 24e z.na Trinitatis

mw. Rompen - Phaff [DO]
Aanvang 11:00 uur

26 november - Eeuwigheidszondag

ds. S. Freytag
Herdenking overledenen
Aanvang 09:30 uur

3 december - 1e Advent

ds. J. van Aller [RE]
Aanvang 11:00 uur

10 december - 2e Advent

ds. C. Duhoux [DO]
Aanvang 11:00 uur

Heusden

Putterstraat 32
Heusden
Aanvang 10:30 uur.
(tenzij anders vermeld)

12 november - 23e z.na Trinitatis

mw. G.A. Voerman

26 november - Eeuwigheidszondag

drs. E.E. Aarsen-Schiering

10 december - 2e Advent

drs. E.E. Aarsen-Schiering

25 december - Kerst

mw. G.A. Voerman

17 december - 3e Advent

ds. S. Freytag [LU]
Aanvang 11:00 uur

24 december - Kerstherberg / Kinderkerstfeest

ds. S. Freytag / E. van der Panne
Aanvang 14:30 uur

24 december - Kerstavond

ds. E. van der Panne
Aanvang 20:00 uur

KERKDIENSTEN

Nijmegen

Prins Hendrikstraat 79
Nijmegen
Aanvang 10:00 uur.
(tenzij anders vermeld)

31 oktober - Hervormingsdag
ds. S. Freytag

5 november - 22e na Trinitatis
ds. W.J.H. Boon

19 november - 24e na Trinitatis
ds. S. Freytag
Viering Heilig Avondmaal
Nijmegen

3 december - 1e Advent
ds. S. Freytag
Adventsdienst in het Duits
met zang: Emy Klomp
Viering Heilig Avondmaal

17 december - 3e Advent
ds. H. Allewijn
Viering Heilig Avondmaal

Zuid-Limburg

Meezenbroekerweg 70
Heerlen
Aanvang 10:30 uur
(tenzij anders vermeld)

12 november - 23e z.na Trinitatis
ds. S. Freytag
Viering Heilig Avondmaal

26 november - Eeuwigheidszondag
ds. W.J.H. Boon

10 december - 2e Advent
ds. S. Freytag
Viering Heilig Avondmaal

24 december - 4e Advent
Geen dienst

25 december - Kerst
ds. W.J.H. Boon
Viering Heilig Avondmaal

Bergen op Zoom

maandag 4 december
Gertrudiskerk
Kerkstraat 7, Bergen op Zoom
Aanvang 13:30 uur
drs H-B Val.

Evangelisch-Lutherse gemeente Zuid-Nederland

meer info: www.lutherszuidnederland.nl

lutherszuidnederland.nl

